

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Zemědělské noviny, Praha

13 IV 1978

ze dne

Vydrží člověk bez přírody?

Režisér R. Palouš a scénografka M. Rozskopfová z ostravského Divadla Petra Bezruče prokázali v několika inscenacích nedávné doby schopnost dynamizovat jeviště, rozehrát působivou jevištní metaforu, jednoduchým rekvizitám dát během představení různé významy.

Jejich poslední inscenací je třeba anglického dramatika P. Schaffera Equus. Střed jeviště tvoří aréna, podobná cirkusové, horizont uzavírá vysoký ochoz. Pod ochozem jsou vrata do konírny, která symbolizuje tajemný svět přírody, otevírající se jen zasvěceným. Scéna se prakticky nemění, i když je jednou pracovním psychiatra a podruhé je černá a v ostrém kontrastu s bílými plášti personálu psychiatrie vyvolává tísnivý pocit naprosté sterility. A ta zase kontrastuje s živým, pudově vášnivým světem přírody.

Scéna tak působivě vyjadřu-

je základní konflikt Schafferovy hry. Hlavní hrdina Alan Strang si od malička vytváří složitými cestami bezprostřední, pudový vztah k přírodě, ke koňům (equus je latinsky kůň). V civilizovaném industriálním světě je však jeho chování pocíťováno jako nenormální a už rodiči je násilně potlačováno, až se chlapec dopustí surového činu. Hra i inscenace jsou protestem proti odcizování člověka přírodě, jež souvisí také se ztrátou spontánního citového vztahu člověka k druhým lidem vůbec. Ať chceme nebo ne, zůstáváme součástí přírody a ztrácíme-li vztah k přírodě, ztrácíme rovněž vztah k lidem...

Vnější svět představují statisté a někteří herci, kteří dění na jevišti pozorují z ochozu s tvářemi zakrytými bílými karnevalovými maskami. Mezi ně je nakonec odeslán i Alan Strang. Je to upozornění autorů inscenace a hry na závažnost nebezpečí, které člověku hrozí. Čs. premiéra současné anglické hry v ostravském Divadle Petra Bezruče tak naléhavě promlouvá k mladým divákům a je jednou z kmenových inscenací divadla v této sezóně.

Herecky představení spočívá na bedrech výborného Z. Žáka (Alan), který znovu prokazuje své umění učinit z dramatikovy postavy rebelujícího a protestujícího mladého hrdinu a na M. Sovovi (psychiatr Dysart), jenž musí vynaložit mnoho úsilí, aby zvládl tuto náročnou postavu, snad ještě obtížnější než Alan. Dále hrají Š. Ranošová a M. Koutný (Alanovi rodiče), M. Lогоjdová (Alanova přítelkyně Jill), M. Viková (zdravotní sestra) a další. [1s]

VÝSTRIŽEK Z ČASOPISU

Ostravský večerník

- 6. III. 1979

za dne

Ceskoslovenská premiéra v Divadle Petra Bezruče

Jako každé pokrokové divadlo, i Divadlo Petra Bezruče se snaží vybírat pro své publikum takové hry, které by se — ať už vážně nebo s humorem — zabývaly tím, co právě je a právě teď lidem zajímá. V poslední době

nás moderní svět svou přetechtizovanou, zautomatizovanou civilizací připravil. Něčeho prapůvodního, pro člověka stále potřebného. Zároveň jsou ve Shafferově hře živí koně obětí násilného činu mladého chlapce Alana,

tím jen svými hrami „Královský hon na slunce“, „Černá komedie“ a „Cvičení pro pět prstů“. DPB nepřichází před mladé diváky svým nastudováním „Equa“ s prototypem příkladného hrdiny; jde spíše o příspěvek k vlastnímu tápání a hledání, příspěvek do dlouhodobé diskuse, kterou se z prken jeviště snaží

O mladých a pro mladé

se našemu divadlu daří nacházet podobné hry navíc v oblasti skutečně současné tvorby. Hrajeme především pro mladé diváky, a tak společným jmenovatelem těchto inscenací je mladý člověk, který si třeba v náhlé krizové situaci musí ujasnit sám sebe i svůj vztah k současné, moderní civilizaci. Naši diváci si jistě pamatují na úspěšnou inscenaci „Nová utrpení mladého W“, dramatika U. Plenzdorfa z NDR. Letos mají možnost zhlédnout hru mladého sovětského autora A. Kutěrnického „Jako bychom se ani neznali“, na konec sezóny chystáme českou novinku sedmdesátých let J. Knitlové „Sekyra na studánky“. Součástí této linie je i hra současného anglického dramatika a scénaristy P. Shaffera „Equus“, jejíž premiéra byla v pátek 2. března.

Equus, latinsky kůň, je ve hře symbolem něčeho, o co

kteří ve svém volném čase vypomáhá ve stájích. Alan se dostává před soud a odtud na přímluvu soudkyně k významnému dětskému psychiatrovi. Rozvíjí se sugestivní, napínavá hra mezi lékařem a pacientem, hledání příčin tohoto otřesného násilí. Avšak tváří v tvář nezvyklému případu, je nucen analyzovat sám sebe i psychiatr, a v konfrontaci těchto dvou postav pak autor nabízí divákovi řadu velice živých a hluboce lidských závažných otázek.

Shafferův „Equus“ měl premiéru v Londýně v roce 1973. Zaujal svou problematikou, zaujal i jako výborná divadelní hra. Stal se jedním z neúspěšnějších titulů posledních let. V Československu je P. Shaffer znám za-

me věst — s diváky, sami se sebou.

V režii P. Palouše a výpravě M. Roskopřové vytvořil hlavní role Z. Žák jako Alan (vlastně tak volně navazuje na svou roli v „Nových utrpeních mladého W.“) a M. Sova jako psychiatr Dysart. Dále uvidí diváci v rolích rodičů Alana M. Koutného a S. Ranošovou, nositelku vyznamenání „Za vynikající práci“, J. Postlerovou jako soudkyni, M. Lognjdovou jako Alanovu přítelkyni Jill; majitele stáji hraje O. Prajzner, mladého jezdce V. Kryška, sestru M. Viková.

Premiéra „Equa“ v DPB byla prvním uvedením této hry v Československu.

ALENA BERÁNKOVÁ

▲ Zdeněk Žák a Milan Sova, představitelé hlavních rolí ve hře P. Shaffera „Equus“, jejíž československou premiéru uvedl DPB v pátek 2. března 1979. Foto: VLADIMÍR DVORÁK

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Nová svoboda, Ostrava

ze dne

Hra o naší současnosti

Československou premiérou hry anglického dramatika Petera Shaffera *Equus* (přeloženo z latiny — kůň) uvedl soubor DPB na naše jeviště jednu z nejuspěšnějších divadelních her sedmáctátých let.

Co tolik upoutalo diváky v různých koutech světa na této víceméně komorní hře? Základní půdorys příběhu je svým způsobem jednoduchý. Sedmnáctiletý Alan Strang se dostane do psychiatrické léčebny, protože ani celý sbor místních soudců si neví rady s činem, který provedl — oslepil ve stájích, kde vypomáhal, šest koní. Ošetřující lékař Martin Dysart cítí za tímto činem nějaké zmatené a temné klubko motivů, které se snaží v rozhovorech s Alanem rozmotat, přijít na klubův tomu nepochopitelnému a strašnému činu. A tak se před našima očima odhalují různé motivy sociální, společenské, psychologické, psychoanalytické, morální, celé to ječné přediva, které tvořovalo charakter mladého Alana. Hra je to nepochybně šokující právě svou

DIVADLO

otevřeností, s jakou odhaluje různé vlivy formující charakter. Jeden krátký lidský život je před námi rozevřen v podobě velké dramatické tragédie, otřesná, ale varovně provokující k zamyšlení. Přinejmenším k zamyšlení. Jistě místo a společenské podmínky jejího vzniku jí poznamenaly určitou odlišností od naší skutečnosti. Dramaturg inscenace Zdeněk Hedvábný v rozhovoru pro Ostravský kulturní měsíčník napsal: „Každá dramatická postava, která není schematem, má jedinečný charakter. Chcete-li, má své specifické rysy a problémy. Kdybyste jí je vzal, přestane na jevišti žít a zůstane mrtvá teze. Jde myslím o to, že umělec skrze tyto jedinečné charakterové rysy vyjádří něco, co je lidem vlastní vždy a všude.“

A těmto slozům je možné dát zcela zapravdu.

Režisér P. Palouš navázal při inscenaci Shafferaovy hry na své postupy, které v poslední době cílevědomě rozvíjí — především v inscenacích *Utrpení mladého W.* a *Naše městečko*. Spolu s výtvarnicí Martou Roszkopfovou vymezuje na jevišti černý kruhový prostor ve své vrchní části uzavřený jakýmsi balkónem. Jinak nenechává herecům nic, žádné realie, žádné okvity, jen schopnost jedním tento prostor proměňovat — jednou v sál kina,

pak v ulici, stáje, pokoj atd. Je třeba říci, že jeho inscenace mají jednotlivý tvar a v mnoha případech dosahuje opravdu sugestivního účinku, cennějšího o to, že pracuje s ryze divadelními prostředky a nesnaží se imitovat realitu. Jedno nezapomínej se však v tomto důsledném soustředění na divadelní tvar jako pevný soubor znaků skrývá. Vytrácí se totiž občas hlubší psychologické zpracování herecké interpretace postav, rozkrytí jejich vzájemných vztahů — např. Dysart — Salomonová, Dysart — sestra a tím možnost bohatšího prožitku výsledné mozaiky divadelního tvaru. Herec se stává víc jen pevnou součástí struktury, ve které funguje především jako znak, na druhé straně pak jako interpret významná ponejvíc v rovině verbální. Chybí bytostná herecká účast, ono nezastupitelné, individuální, lidské, podílející se na tvorbě postavy.

Je zdánlivě paradoxní, že i přes tyto výtky je osou představení velký herecký výkon Zdeňka Žáka v roli Alana Stranga. Jeho výkon svědčí o tom, že největšího účinku lze dosáhnout právě v okamžiku, kdy je s maximálním zaujetím rozkrýváán lidský osud, kdy postava není interpretována jako portrét, ale s osobní účastí a angažovaností. V této rovině se mu nejvíc přibližuje Milan Sova jako psychiater Dysart a Marie Logojdová jako Jill Masonová. Žákovu herectví a herectví M. Logojdové je příbuzné právě onou bezprostředností, dalo by se říct až generačně souzračným pohledem na svět. U M. Sovy je tentokrát nutně ocenit střídmost prostředků, vnitřní řád a cílevědomost, s jakou postavu Dysarta interpretuje.

Nepochybně je zásluhou dramaturgie, že tuto hru na naše jeviště přinesla. Její pro nás šokující nezvyklost je vyvážena naléhavostí tématu, jednoznačností etického vyznění a burcujícím apelem na nás všechny, abychom velmi vážně uvažovali o motivech protispoločenského jednání mladých lidí — i nás — ve společnosti, kde mají vše potřebné ke svému pozitivnímu rozvoji. Představení v DPB je silné a sugestivní a přes možné výhrady není jen repertoárovým, ale i uměleckým činem. Lze si jen přát, aby tato skutečnost problému do vědomí nejen stálých diváků, ale i těch, kteří se zdráhají divadlo navštívit. Protože přijdou-li, nebudou svédky jen podiváné, ale hry o naší současnosti.

ŠÁRKA KOSTKOVÁ

- 3. IV. 1979

ze dne

Herec - tvůrce divadla

AK Ostravské Divadlo Petra Bezruče má už dobrou tradici ve vyhledávání a inscenování novinek, jejichž námětem je konfliktní střetávání citově dozrávajících mladého hrdiny s některými destruktivními tendencemi současného světa

Nejúspěšnější inscenací tohoto druhu v poslední době byla Nová utrpení mladého W. dramatika NDR — U. Plenzdorfa. Stejněho rodu je pak i inscenace hry anglického dramatika B. Schaffera Equus, kterou DPB uvedlo na začátku tohoto měsíce.

Režisér P. Palouš a výtvarnice M. Roszkopfová v ní upustili od někdy dost složité práce herců s rekvizitami, jež byla charakteristická pro ně-

teré předcházející inscenace. Představení je tím ochuzeno o působivou jevištní metaforu, ale zároveň se otevírá prostor pro herecké vyjádření. Plně jej využívá především Z. Žák, představitel Alana Stranga, jenž se provinil podivným zločinem. Žák v této roli znovu přesvědčuje, že dokáže vytvořit vzpurného hrdinu a vždy okamžitě vzbuzuje sympatie u obecenstva. Jeho Alan je i tentokrát středem inscenace.

Protihráčem chlapce je psychiatri Dysart, jemuž se podaří objevit, že chlapec našel pradávny pudový vztah člověka k přírodě — ke koňům (equus — lat. kůň). Tím se ovšem Alan dostal do rozporu s civilizací přírodě již odcizené a nakonec spáchá zločin. Životnost postavy psychiatra dramatikůchou oběloval ve prospěch Alana a gradace děje. O to je těžší úkol Dysartova představitel v tomto případě M. Sovy. Škoda, že i přes solidní výkon, Sova svým výkladem v některých místech naší nedůvěru zvyšuje. Uvěříme opravdu tomu, že tohoto skvělého analytika nezkušený Alan může usvědčit z podvědomých komplexů, navíc banálnějších než jsou problémy Alanovy? Zde asi by měl herec dramatikovu nedůslednost naopak oslabovat. U Sovy a některých dalších herců (Š. Ranošová — Alanova matka, J. Postlerová — soudkyně), občas vadí zbytečně vzrušený přednes, jenž jde na úkor smyslu počinání těchto postav. A protože ani role sestry v podá-

ní M. Vikové nenachází v inscenaci přesné místo (byť začátku naznačené), některé významové vrstvy Schafferovy hry nedosáhly patřičného vyznění. Celá střední část inscenace se mnohdy opírá pouze o děj, je vlastně jen detektivním pátráním v hochově složitě psychice. K hereckým kladům však ještě připočítáme celkem zdařilou postavu Alanova otce v podání M. Koutného a hlavně Alanovu partnerku Jílu M. Logojdové, jež se při premiéře po slabším začátku dobře rozehrála, i epizodní postavy jezdce (V. Kryške) a majitele stáji (O. Prazjner).

Zmíněné nedůslednosti mají v tvorbě DPB trvalejší charakter. V tomto případě se projevují o to zřetelněji, že jde o hru, mající několik složitějších významových vrstev, hru, náročnější na inscenátory a herce, ale i diváka. Případné výhrady, které můžeme mít, ovšem nic nemění na tom, že inscenace Equuse patří ke stěžejním v letošní sezóně a doufejme, že přivede do divadla (a také vzruší) mnoho diváků mladých i starších. (fs)

▲ Nositelka vyznamenání „Za vynikající práci“, Stěpanka Ranošová, Milan Koutný a Zdeněk Žák, ve hře Petra Šaffera „Equus“, která je v současné době na repertoáru Divadla Petra Bezruče.
Foto: Antonín Dvořák

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstižků
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Ostravský večerník

- 2 III. 1979

ze dne

• Na dnešek připravilo Di-
vadlo Petra Bezručě českoslo-
venskou premiéru hry Petera
Shaffera „Eguus“. V režii
Pavla Palouše účinkují: M. So-
va, Z. Žák, M. Koutný, Š. Ra-
nošová, nositelka vyznamená-
ní „Za vynikající práci“, I.
Postlerová, M. Logojdová a dal-
ší. (ku)

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Nová svoboda, Ostrava

- 2. III. 1979

1R
**Současná
anglická
hra**

Dnes večer bude v Divadle Petra Bezruče v Ostravě uvedena — poprvé v Československu — hra současného anglického autora Petera Shaffera pod názvem Equus. V překladu Ivo T. Havlů ji nastudoval režisér P. Palouš na scéně a v kostýmech M. Roszkopfové.

P. Shaffer zastupuje v letošním repertoáru DPB moderní západní produkci. Svou první divadelní hru (Cvičení pro devět prstů) napsal koncem padesátých let, v Československu jsou známy ještě jeho Černá komedie a Královský hon na slunce. Celkem ale o tomto dramatikovi a televizním scenáristovi mnoho nevíme. Equus měl premiéru v Londýně v roce 1973; okamžitě vyvolal obrovský zájem, uvedla jej přední světová divadla, dokonce byla natočena filmová verze s R. Burtonem v hlavní roli. Přitom hra v žádném případě nepatří do kategorie těch novinek, které zazáří jako móda jedné sezóny. Shaffer není začátečník a své umění nevyplýtvá na něčem atraktivním a povrchním.

Mladý protagonista hry, Alan Strang (Z. Žák), pracuje o víkendech jako pomocník ve stájích. Jednoho dne drasticky poraní sedm koní. Dostává se před soud a pak do psychiatrické léčebny, kde se doktor Dygart (M. Sova) pokouší navázat s chlapcem, který se zcela uzavírá do sebe, kontakt. Najít pomocí rozhovorů, vzpomínek na dětství, hledáním v minulosti, v rodině i společnosti, motivy nepochopitelného činu. Sugestivní formou umožňuje inscenace divákovi prožít s Alanem klíčové momenty, poznat jeho rodiče (Š. Ranošová, M. Koutný), přítelkyni Jill (M. Logojdová), majitele stáje (O. Prajzner), znovu se setkat s jezdcem (V. Kryške), který jej poprvé vysadil na živého koně. Shafferova hra nabízí inscenátorům jedinečnou možnost. Vždyť Alan se prakticky z kliniky, kam ho přivede soudkyně (J. Postlerová) a kde v kontaktu s doktorem a sestrami (M. Viková), během hry nedostane.

Československá premiéra v DPB slibuje závažné zamýšlení nad jistotami člověka moderní západní civilizace, ale i sugestivní příběh a neobvyklý divadelní zážitek.